

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2008/38

Karar Sayısı : 2010/39

Karar Günü : 25.2.2010

R.G. Tarih-Sayı : 18.05.2010-27585

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN :İzmir 4. Ağır Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU :4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 142. maddesinin (2) numaralı fıkrasının, Anayasa'nın 2., 9., 10., 11., 36., 37. ve 152. maddelerine aykırılığı savıyla iptaline karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Cinsel saldırı suçundan açılan kamu davasında beraat eden sanığın tutuklamanın haksız olduğu iddiası ile tazminat talebinde bulunduğu davada, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun itiraz konusu fıkrayı da içeren 'Tazminat İsteminin Koşulları' başlıklı 142. maddesi şöyledir:

'(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır.

(3) Tazminat isteminde bulunan kişinin dilekçesine, açık kimlik ve adresini, zarara uğradığı işlemin ve zararın nitelik ve niceliğini kaydetmesi ve bunların belgelerini eklemesi gereklidir.

(4) Dilekçesindeki bilgi ve belgelerin yetersizliği durumunda mahkeme, eksikliğin bir ay içinde giderilmesini, aksi hâlde istemin reddedileceğini ilgiliye duyurur. Süresinde eksikliği tamamlanmayan dilekçe, mahkemece, itiraz yolu açık olmak üzere reddolunur.

(5) Mahkeme, dosyayı inceledikten sonra yeterliliğini belirlediği dilekçe ve eki belgelerin bir örneğini Devlet Hazinesinin kendi yargı çevresindeki temsilcisine tebliğ ederek, varsa beyan ve itirazlarını onbeş gün içinde yazılı olarak bildirmesini ister.

(6) İstemin ve ispat belgelerinin değerlendirilmesinde ve tazminat hukukunun genel prensiplerine göre verilecek tazminat miktarının saptanmasında mahkeme gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapmaya veya hâkimlerinden birine yaptırmaya yetkilidir.

(7) Mahkeme, kararını duruşmalı olarak verir. İstemde bulunan ile Hazine temsilcisi, açıklamalı çağrı kâğıdı tebliğine rağmen gelmezlerse, yokluklarında karar verilebilir.

(8) Karara karşı, istemde bulunan, Cumhuriyet savcısı veya Hazine temsilcisi, istinaf yoluna başvurabilir; inceleme öncelikle ve ivedilikle yapılır.'

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2., 9., 10., 11., 36., 37. ve 152. maddelerine dayanılmış, 142. maddesi ise ilgili görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi hükmü uyarınca Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Cafer ŞAT, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK ve Serruh KALELİ'nin katılımlarıyla 2.5.2008 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kural, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, başka haksız fiil sebeplerine dayanılarak açılan tazminat davalarının hukuk ya da idare mahkemelerinde görüldüğü halde, 5271 sayılı Yasanın 141. maddesine dayanan ve haksız fiil olduğu belirtilen eylemler nedeniyle açılacak tazminat davalarının, itiraz konusu kural sebebiyle tazminat konusunda uzman olmayan ve farklı bir usul uygulayan ağır ceza mahkemelerince görülmesinin Anayasa'nın 2., 9., 10., 11., 36., 37. ve 152. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi yasaların, kanun hükmünde kararnamelerin ve TBMM İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı konusunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmak zorunda değildir. İstemle bağlı kalmak koşuluyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık incelemesi yapabileceğinden, iptali istenen kuralla ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 142. maddesi yönünden de inceleme yapılmıştır.

İtiraz konusu kural, koruma tedbirleri nedeniyle tazminat isteminin zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili olması durumunda aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa en yakın yer ağır ceza mahkemesinde görüleceğini kurala bağlamıştır. Böylece itiraz konusu kuralla, koruma tedbirleri nedeniyle tazminat isteminde hangi mahkemenin görevli ve yetkili olduğu belirlenmiştir.

Yasa'nın madde gerekçesinde konuyla ilgili olarak, tazminat davasında yetkili vegörevli mahkemenin, davacının oturduğu yer ağır ceza mahkemesi olarak belirlenmesiyle kanuna aykırı işleminden zarar gören kişinin en kolay biçimde ve en masrafsız yöntemle hakkına kavuşabilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde yasakoyucunun da uyması gereken temel hukuk ilkeleri ve Anayasa'nın bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmektedir. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere yasa karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi ihlal edilmiş olmaz.

Anayasa'nın 36. maddesinde, *'Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.'* denilmektedir. Buna göre hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisini oluşturmaktadır. Gerçekten, karşılaştığı bir suçlamaya karşı kişinin kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir. Kişilere yargı mercileri önünde dava hakkı tanınması adil bir yargılamanın ön koşulunu oluşturur.

Mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esasları gözetildiğinde Devletin yargılama faaliyetinden dolayı sorumluluğuna gidilebilmesi için yasa ile özel olarak düzenleme yapılması gerekmektedir. 5271 sayılı Yasa'nın *'Tazminat İstemi'* başlıklı 141. maddesinde de suçun soruşturulması ve kovuşturulması sırasındakoruma tedbirleri nedeniyle kişilerin haksız olarak uğradıkları maddi ve manevi her türlü zararın Devletten hangi hallerde istenebileceği özel olarak düzenlenmiş ve yargılama faaliyetinden dolayı Devletin tazminat sorumluluğu haksız fiil hükümlerinden ayrı olarak kabul edilmiştir. Bu durumda tedbir niteliğindeki uygulamalar nedeniyle haksız olarak zarara uğrayan ve tazminat isteminde bulunan kişiler ile haksız fiil hükümlerine dayanarak tazminat isteminde bulunan kişiler tazminat haklarını kullanabildiklerinden itiraz konusu kural Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı değildir.

5271 sayılı Yasa'nın 142. maddesinin (1) numaralı fıkrasında karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her halde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabileceği; aynı maddenin (6) numaralı fıkrasında ise tazminat istemi ile ispat belgelerinin değerlendirilmesinde ve tazminat hukukunun genel prensiplerine göre verilecek tazminat miktarının saptanmasında mahkemenin gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapmaya veya hakimlerden birine

yaptırmaya yetkili olduğu belirtilmiştir. Bu durumda tedbir niteliğindeki uygulamalar nedeniyle haksız olarak zarara uğradığı savıyla tazminat isteminde bulunan kişinin dava açma, her türlü iddia ve savunmada bulunma, hür türlü delili ileri sürebilme hakkının bulunması yanında mahkemenin de gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapmaya yetkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle kuralın, hak arama özgürlüğünü ve adil yargılanma hakkını zedeleyen bir yönü bulunmamaktadır.

Öte yandan, Anayasa'nın '*Mahkemelerin Kuruluşu*' başlıklı 142. maddesinde, '*Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.*' denilmiştir. Hukuk devletinde yasakoyucu, mahkemelerin kuruluş, görev ve yetkilerinin, işleyişinin ve yargılama usullerinin belirlenmesi konusunda yasama yetkisini kullanırken, Anayasa'nın ve hukukun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla takdir yetkisine sahiptir. Tedbir niteliğindeki uygulamalar nedeniyle tazminat isteminin hangi mahkemede görüleceğinin belirlenmesi yasama organına ait takdir yetkisi içinde kaldığından kuralın, Anayasa'nın hukuk devleti ilkesine aykırı bir yönü de bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 2., 10., 36. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İtiraz isteminin reddi gerekir.

İtiraz konusu kuralın Anayasa'nın 9., 11., 37. ve 152. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 142. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 25.2.2010 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Sacit ADALI
Üye	Üye	Üye
Fulya KANTARCIOĞLU	Ahmet AKYALÇIN	Mehmet ERTEN

Esas Sayısı : 2008/38
Karar Sayısı : 2010/39

Üye

Fettah OTO

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Şevket APALAK

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ